

5.8.1. – Общая педагогика, история педагогики и образования

Ссылка для цитирования:

Хамидуллина А. Т. Татар теле һәм әдәбияты дәресләрендә 4К компетенциясен формалаштыруга ярдәм итүче Tarsia Formulator кушымтасы // Современное образование: актуальные вопросы и инновации. 2024. № 4 (23). URL: http://irortsmi.ru/wp-content/uploads/2024/12/2024_4_khamidullina.pdf

УДК 37.02

Алсу Тәкъсин кызы Хәмидуллина

Ютазы районы Урыссу бистәсенәң “3 нче санлы урта гомуми белем бирү мәктәбе”нең югары квалификация категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы

Татар теле һәм әдәбияты дәресләрендә 4К компетенциясен формалаштыруга ярдәм итүче Tarsia Formulator кушымтасы

Аннотация. Мәкаләдә татар теле һәм әдәбияты дәресләрендә 4К компетенциясен формалаштыруга ярдәм итүче Tarsia Formulator кушымтасының нәтижәлеге күрсәтелә. Tarsia укытуга инновацион якин килергә ярдәм итә. Укучыларның күнекмәләрен һәм белемнәрен яхшырту өчен менә дигән интерактив биремнәр.

Төп сүзләр: 4К компетенциясе, “сыгылмалы күнекмәләр”, Tarsia, логик фикер йөртә белү сәләте

Alsu T. Khamidullina

Teacher of native (Tatar) language and literature, Urussinskaya Secondary School No. 3, Urussu, Russia

The Tarsia Formulator Application, Which Helps to Form 4K Competencies in Tatar Language and Literature Lessons

Abstract. The article shows the effectiveness of the tarsia Formulator application, which contributes to the formation of 4K competence in Tatar language and literature lessons. Tarsia promotes an innovative approach to learning. Excellent interactive tasks to improve students' skills and knowledge.

Keywords: 4K competence, “flexible skills», tarsia, the ability to think logically

Бүгенге көндә жәмгыятьтә, мәгариф өлкәсендә “уңышлы шәхес” төшенчәсенә зур игътибар бирелә. Без укучыларга әзер белем бирү белән шөгыйльәнмичә, белемне укучыларның үзләреннән таптырту алымнарын күздә тотып эшләргә, алган белемнәрен тормышта куллана белергә өйрәтергә тиеш. Шул очракта гына безнең укучыларбыз яңа тормыш шартларына яраклашкан, гомуми мәдәни үсешкә ирешкән, үз фикере булган һәм жәмгыятькә файдалы шәхесләр булып үсәчәкләр. Бу исә, 4К компетенциясенә: аралашу, кооперация (командада эшләү), тәнкыйди фикерләү һәм ижадилык кебек

“сыгылмалы күнекмәләр”гә ия булуны аңлата. 4К – ул теләсә кайсы өлкәдә уңышлы эш итәргә ярдәм итүче дүрт күнекмә.

Тарихына килгәндә, узган гасырның 50 нче елларында АКШта барлыкка килгән. Аны кораллы көчләр өчен кадрлар әзерләү белгечләре уйлап тапкан.

Һәрбер күнекмәнең эчтәлеген җентекләбрәк карыйк.

Тәнкыйди фикерләү – мәгълүмат агымында ориентлашу, үз позициясеңне якый һәм җиткерә алу, әңгәмәдәшеңне тыңлый белү, аргументларга нигезләнеп, логик фикер йөртә белү сәләте.

Аралашу – ул килешүләр төзү, элементләр урнаштыру, тыңлау һәм үз фикереңне белдерү осталыгы.

Ижадилык – ул ижади фикерләү, нинди дә булса проблемаларны хәл иткәндә гадәти шаблоннардан һәм идеяләрдән читкә тайпылу осталыгы.

Кооперация – хезмәттәшлек, командада эшләү, башкаларның карашын кабул итү һәм үз фикерен яклау.

Татар теле һәм әдәбияты дәресләрендә 4К компетенциясен формалаштыруга ярдәм итүче алымнар һәм кушымталар күп төрле. Шуларның берсе, эшчәнлегемдә актив кулланылган TARSIA кушымтасы. Tarsia Formulator программасында жыйелган биремнәр алда әйтелгән 4 күнекмәне берләштерә.

Tarsia укытуга инновацион якин килергә ярдәм итә. Укучыларның күнекмәләрен һәм белемнәрен яхшырту өчен менә дигән интерактив биремнәр. Программа математика укытучылары өчен уйлап табылган, ләкин Tarsia Formulator кушымтасын төрле фән дәресләрендә дә рәхәтләнеп кулланырга була, шул исәптән, татар теле һәм әдәбияты дәресләрендә дә.

Бу метод профессор Джон Тарсия тарафыннан эшләп чыгарыла һәм мәгариф өлкәсендә ил буенча популяр инструментка әверелә.

Tarsia математик башваткычлар, пазллар, карточкалар, доминолар төзү өчен кулланыла. Төп шарт исә, биремнәрне үтәп, геометрик фигура жыюдан гыйбарәт. Шунысы кызыклы, өйрәнелгән бүлекне биремнәр ярдәмендә бер фигурага эченә сыйдырып була.

Tarsia методын куллануның төп аспектларының берсе – кире элемент. Пазлларны чишкәндә, укучы шунда ук дөрес җавапларны күрә һәм үз хаталарын төзәтә ала. Программада жыйелган башваткычлар пред-

мет нәтижәләренә ирешү генә тугел, шәхси нәтижәләргә дә ирешү чарасы да булып тора. Укучыларның ижади сәләтләрен, зирәклеклеген, тапкырлыгын, тәнкыйди фикерләвен, аралашу һәм көндәшлек сәләтен үстерүгә ярдәм итә. Кушымтада башкарылган биремнәрне дәреснең төрле этапларында – темага чыгу этабыннан алып, ныгыту, тикшерү этапларында да кулланырга мөмкин.

Tarsia программасы белән эшләү алгоритмы белән танышык. Кушымта №2

1. Formulator Tarsia программасына керергә.

2. 8, 16, 18, 24 өлештән торган фигураларны яки доминоны сайларга.

3. Биремнәрне һәм җавапларны стандартта язарга.

Стандартта эш өстәленнән рәсемнәр дә сайлап куеп була. Шулай итеп, фигураларның ян якларына төрле сораулар һәм аларның җаваплары языла.

4. Эзер пазлларны йөкләтеп, кәгазьдә бастырырга.

Эшчәнлегемдә әлеге методны куллану түбәндәге нәтижәләргә китерде: укучыларның минем дәресләремә карата кызыксынулары артты. Дәресләргә жентекләрбрак әзерләнүләрен сизә башладык. Чөнки теманы яхшы белмәү упкынга китерә, шуңа күрә теге яки бу темада хәбәрдар булу яхшы. Эш барышында балаларның аралашуы, ярышу, жиңү хисе, йомшак укучыларның да активлыгы күренде. Бу инструмент миңа кызыклы һәм нәтижәле биремнәр булдыру өчен киң мөмкинлекләр бирде.

Шулай итеп, татар халык мәкале белән әйтсәк, “Белемлелекнең чиге юк”. Чыннан да, өйрәнүләренң чиге юк, бары тик эзләнүгә, яңалыкка омтылырга, заман сулышын тоеп, билгеләнгән максатларга кыю барырга гына кирәк.

Кулланылган әдәбият

1. Дубровский, В. Н. Математические головоломки / В. Н. Дубровский, А. Т. Калинин. – М.: Знание, 1990. – 144 с.
2. Игнатъев, Е. И. В царстве смекалки. Книга 1 / Е. И. Игнатъев. – СПб.: Новое время, 1914. – 275 с.
3. Эйлер Л. Письма к ученым / под ред. академика В. И. Смирнова. – М.; Л.: Изд-во Академии наук СССР, 1963. – С.152–158.
4. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 1999. – 720 с.

References

1. Dubrovskii VN, Kalinin AT. *Matematicheskie golovolomki=Mathematical puzzles*. Moscow: Znanie Publ.; 1990. 144 p. (In Russ.)
2. Ignat'ev EI. *V tsarstve smekalki. Kniga 1=In the kingdom of wit. Book 1*. St. Petersburg: Novoe Vremya Publ.;1914. 275 p. (In Russ.)
3. Ehiler L. *Pis'ma k uchenym=Letters to scientists*. Smirnova VI. (ed). Moscow: Izd-vo Akademii nauk SSSR; 1963. P.152–158. (In Russ.)
4. Rubinshtein SL. *Osnovy obshchei psikhologii=Fundamentals of general psychology*. St. Petersburg: Piter Publ.; 1999. 720 p. (In Russ.)